

ombudsman

už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn. 1400/2020/VOP/KK
Č. j. KVOP-51282/2020
Datum 9. prosince 2020

Vážený pan
Mgr. František Boháček
ústřední ředitel
Česká správa sociálního zabezpečení
Křížová 25
225 08 Praha 5

Vážený pane ústřední řediteli,

dovoluji si Vás seznámit se svým závěrečným stanoviskem ve věci postupu České správy sociálního zabezpečení (dále také „ČSSZ“) při stanovení rozsahu doplatku invalidního důchodu paní A., bytem xxxx (dále také „stěžovatelka“), v souvislosti se změnou data vzniku její invalidity a navrhnout Vám opatření k nápravě zjištěného pochybení ČSSZ.

Nápravy jsem totiž nedosáhl, přestože jsem po šetření, provedeném na základě podnětu stěžovatelky, vydal dne 5. 10. 2020 zprávu o šetření. Tuto zprávu příkládám. Konstatoval jsem v ní pochybení ČSSZ spočívající v nesprávně stanoveném období pro poskytnutí doplatku důchodu. ČSSZ doplatila důchod pouze za dobu 5 let nazpět ode dne mého oznámení o zahájení šetření. Doplatek však stěžovatelce, podle mého názoru, náleží již za dobu ode dne požadovaného přiznání důchodu, tj. ode dne 2. 5. 2006.

Původně stanovené datum vzniku invalidity 2. 5. 2006 není v posudku o invaliditě ze dne 19. 7. 2006 nijak odůvodněno.

Ke změně posudkového závěru o datu vzniku invalidity a jeho stanovení dnem 26. 1. 2001 došlo při mimořádné kontrolní lékařské prohlídce (dále také „MKLP“) vyvolané na základě mého šetření. Prohlídka se uskutečnila na OSSZ Přerov dne 20. 7. 2020 a posudková lékařka při ní změnila závěr o datu vzniku invalidity. Podle něho se stěžovatelka stala invalidní již dnem 26. 1. 2001, a to plně invalidní, od 1. 1. 2010 pak invalidní ve třetím stupni.

Vedoucí oddělení stížností ČSSZ Ing. Zuzana Černá ve vyjádření ze dne 22. 6. 2020 k oznámení o zahájení mého šetření ve věci uvedla, že posudek ze dne 19. 7. 2006 není z pohledu dnešní metodiky přesvědčivý. Datum vzniku invalidity bylo stanoveno nejspíše dnem hospitalizace v Psychiatrické léčebně v Kroměříži. Z anamnézy přitom vyplývá, že se stěžovatelka léčila pro psychiatrické potíže již od roku 2001. Posuzující lékař se nezabýval vyhodnocením dopadu zdravotního postižení na schopnost soustavné výdělečné činnosti s možností vzniku invalidity před datem 2. 5. 2006. Současně uvedla, že dle tehdy platné metodiky se posuzování zdravotního stavu provádělo dle aktuálních odborných nálezů (ne starších než 6 měsíců) a posuzování zdravotního stavu do minulosti se provádělo jen na základě požadavku posuzovaného, který byl obvykle uveden v žádosti o invalidní důchod.

K závěrům mého šetření a zjištěnému pochybení se dne 5. 11. 2020 vyjádřila ředitelka Kanceláře ústředního ředitele ČSSZ Mgr. Ivana Žáčková. Uvedla, že nelze hodnotit postup posudkového lékaře z pohledu dnešní metodiky a názoru judikatury správních soudů. Zopakovala, že dle tehdy platné metodiky bylo datum uplatnění nároku na invalidní

důchod chápáno nejen jako datum rozhodné pro posouzení, ale také jako datum vzniku invalidity.

Argumentaci tehdy platnou metodikou nemohu akceptovat. Metodika není obecně závazným právním předpisem. ČSSZ se musí vždy řídit především platnou právní úpravou.

Na postup posudkových lékařů se vztahuje jednak speciální úprava obsažená v zákoně č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, a v rozsahu neupraveném touto speciální úpravou také obecná úprava v zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád.

Již i tehdejší judikatura¹ považovala za zcela zásadní požadavky, které musí splňovat posudky podávané posudkovými komisemi Ministerstva práce a sociálních věcí (dále také „MPSV“) pro účely přezkumného soudního řízení, a to požadavek úplnosti a přesvědčivosti. Nemůže být pochyb o tom, že uvedené požadavky, které klade judikatura na posudky posudkových komisí MPSV, lze vztáhnout i na posudky vydávané okresními správami sociálního zabezpečení. Požadavek úplnosti a přesvědčivosti tedy platil i před přijetím vyhlášky č. 359/2009 Sb.

Okamžik vzniku invalidity je a vždy byl jednou ze stěžejních otázek při posuzování zdravotního stavu pro účely řízení o invalidním důchodu, má zásadní význam pro posouzení podmínek vzniku nároku na invalidní důchod. Je nezbytný pro vymezení rozhodného období, v němž ČSSZ zjišťuje, zda žadatel o dávku získal potřebnou dobu pojištění. Datum vzniku invalidity je objektivně existujícím stavem organismu fyzické osoby, zcela nezávislým na vůli žadatele o invalidní důchod. Jeho stanovení proto musí být přesvědčivě odůvodněno. Tak tomu v souladu s tehdy platnou právní úpravou bylo i v roce 2006.

V souladu se zásadami správního řízení je (a byl i v roce 2006) úkolem posudkového lékaře zjistit stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti.² Posudkový lékař musí využít všechny důkazní prostředky způsobilé pro zjištění posudkově rozhodných skutečností, což jsou v první řadě lékařské zprávy. V posudku tedy musí posudkový lékař uvést nejen výčet rozhodujících podkladů o zdravotním stavu posuzovaného, z nichž při posouzení vycházel, ale musí se s nimi také náležitě vypořádat, uvést, jakým způsobem podklady hodnotil, jaký jim pro posouzení zdravotního stavu přikládal význam.

Stěžovatelka sice nepožadovala přiznání invalidního důchodu od vzniku nároku, ale posudkový lékař měl informace o dlouhodobosti jejího stavu. Byl povinen zjistit stav věci, o němž nejsou pochybnosti. Právní úprava nikdy nespojovala datum uplatnění nároku s datem vzniku invalidity. Ani z formuláře žádosti o invalidní důchod nevyplývá, že datum uplatnění nároku mělo být shodné s datem, ke kterému se pojištěnec cítil být invalidní. Žadatel může určit konkrétní datum, od něhož požaduje přiznání důchodu, ale nelze po něm požadovat, aby sám určoval okamžik vzniku invalidity. To je čistě odborná otázka,

1 Např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2003, č. j. 4 Ads 6/2003-60, rozsudek NSS ze dne 24. 2. 2004, č. j. 5 Ads 49/2003-136, rozsudek NSS ze dne 21. 4. 2005.

2 Ustanovení § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

jejíž zodpovězení přísluší pouze posudkovému lékaři. U psychiatrických onemocnění ani žadatel většinou nemá na své onemocnění reálný náhled. Tato onemocnění se také postupně a mnohdy i plíživě rozvíjejí, je proto třeba důsledně se zabývat vývojem onemocnění a jeho dopadem na pracovní schopnost.

V posudku ze dne 19. 7. 2006 datum vzniku invalidity evidentně odůvodněno není. Už tím se posudkový lékař dopustil pochybení. Přestože mu byla známa dlouhodobost léčby stěžovatelky na psychiatrii, nevyjádřil se k její relevanci pro posudkové hodnocení. Posudkový lékař se tedy dne 19. 7. 2006 dopustil nesprávného postupu, v jehož důsledku přiznala ČSSZ stěžovatelce invalidní důchod od pozdějšího data, než od kterého náležel. Vzhledem k zavinění orgánu sociálního zabezpečení neplatí pro doplatek důchodu stěžovateli pětileté omezení a ČSSZ měla důchod stěžovateli doplatit již za dobu od 2. 5. 2006.

Pokud by bylo datum vzniku invalidity odůvodněno, nepožádala by ČSSZ o provedení MKLP zaměřené na stanovení data vzniku invalidity a jeho přesvědčivé odůvodnění, provedení MKLP by prostě nebylo třeba. Ostatně, neodůvodnění stanovení data vzniku invalidity uznalo i oddělení stížností v první reakci na mé oznámení o zahájení šetření po recenzi případu provedené v součinnosti s odborem LPS ČSSZ.

Vyjádření ředitelky Kanceláře ústředního ředitele ČSSZ, vycházející ze stanoviska odboru LPS, mě o správnosti postupu ČSSZ při poskytnutí doplatku invalidního důchodu stěžovatelce nepřesvědčilo. Setrávám proto na závěrech uvedených ve zprávě o šetření ze dne 5. 10. 2020, tj. že ČSSZ nesprávně stanovila období, za které poskytla stěžovatelce doplatek důchodu, neboť původní stanovení data vzniku invalidity dnem 2. 5. 2006 bylo nesprávným postupem posuzujícího orgánu sociálního zabezpečení, a v jeho důsledku ČSSZ přiznala stěžovatelce invalidní důchod od pozdějšího data, než od kterého náleží.

Vzhledem k tomu, že pochybení vytknuté ve zprávě o šetření nebylo dotčeným úřadem napraveno, navrhuji podle § 18 odst. 2 a § 19 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, přijetí opatření k nápravě.

Navrhuji, aby ČSSZ doplatila stěžovatelce invalidní důchod podle § 56 odst. 1 písm. b) věty třetí zákona č. 155/1995 Sb.³ a čl. II bodu 14 zákona č. 306/2008 Sb.⁴ i za období od 2. 5. 2006 do 30. 4. 2015.

Vážený pane ústřední řediteli, podle § 20 odst. 1 zákona o veřejném ochránci si Vás dovoluji požádat, abyste se do 30 dnů ode dne doručení k tomuto stanovisku vyjádřil a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě.

Stanovisko zasílám rovněž stěžovatelce.

Děkuji Vám za spolupráci.

3 Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění platném od 1. 1. 2009.

4 Zákon č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

S pozdravem

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

Příloha

Zpráva o šetření ze dne 5. 10. 2020